

کتابخانه
۴۴۹۵۵

درآمدی بر قواعد حاکم
بر معاملات بورس اوراق بهادار در حقوق ایران

مؤلف:

میلاذ ملایری - اص و محمدامین پورچنگیز

با دیباچه‌ای از

دکتر مجتبی بهمنی

رئیس تالار منطقه‌ای بورس کرمان

www.ketab.ir

انتشارات
بورس

انتشارات بورس وابسته به شرکت اطلاع‌رسانی و خدمات بورس
دفتر: تهران، خیابان حافظ، نرسیده به جمهوری، بن‌بست ازهری، شماره ۱۰
تلفن: ۶۴۰۸۴۰۰۰

نمایشگاه و فروشگاه: تهران، میدان ونک، خیابان ملاصدرا، شماره ۲۵
تلفن: ۸۸۶۴۸۱۹۲، دورنگار: ۶۴۰۸۴۹۲۶

تارنمای انتشارات: www.boursepub.ir

رایانه: info@boursepub.ir

درآمدی بر قرع‌د حاکم بر معاملات بورس اوراق بهادار در حقوق ایران

مؤلف: میلاد ملاتی خاص، محمد امین پورچنگیز

ناشر: انتشارات بورس وابسته به شرکت اطلاع‌رسانی و خدمات بورس

چاپ دوم: ۱۳۹۹

قیمت: ۳۵/۰۰۰ تومان

شمارگان: ۳۰ نسخه

چاپ و صحافی: دبیرستان نسیم

شابک: ۹۷۸-۰۰۰-۸۷۲-۶۷-۳

حقوق، نشر و متعلق به ناشر است.

سرشناسه: ملاتی خاص، میلاد، ۱۳۷۲ -

عنوان قراردادی: ایران. قوانین و احکام / Iran. Laws, etc

عنوان و نام پدیدآور: درآمدی بر قواعد حاکم بر معاملات بورس اوراق بهادار در حقوق ایران / تألیف میلاد ملاتی خاص، محمد امین پورچنگیز؛ با دیباچه‌ای از مجتبی بهمنی.

مشخصات نشر: تهران: شرکت اطلاع‌رسانی و خدمات بورس، سمارت پارس، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۱۶۴ ص؛ ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.

شابک: 978-600-7872-67-3

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: ۱. بورس -- قوانین و مقررات -- ایران / Iran -- Law and legislation -- Stock exchanges

۲. اوراق بهادار -- ایران / Iran -- Securities

شناسه افزوده: پورچنگیز، محمد امین، ۱۳۶۹ - / بهمنی، مجتبی، مقدمه‌نویس

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷ ۴۷۴/م۷۴/۹۶۲/۹۶۲ KMH

رده‌بندی دیویی: ۳۴۶/۵۵۰۹۲۶

شماره کتابشناسی ملی: ۵۱۲۲۷۶۰

فهرست

۱	فهرست
۱	دیباچه
۳	پیشگفتار
۷	فصل اول: کلیات
۹	مبحث اول: تاریخچه بورس
۱۴	مبحث دوم: ضرورت وجود بازار سرمایه و نظارت بر آن
۱۴	گفتار اول: ضرورت وجود بازار سرمایه
۱۸	گفتار دوم: نظارت بر بازار سرمایه
۱۹	مبحث سوم: نهادهای فعال در بازار بورس
۲۰	گفتار اول: شورای عالی بورس و اوراق بهادار
۲۱	گفتار دوم: سازمان بورس اوراق بهادار
۲۶	مبحث چهارم: معرفی انواع بورس و بازارهای موجود در آن
۲۷	گفتار اول: بورس اوراق بهادار تهران
۲۹	گفتار دوم: فرابورس ایران
۳۰	گفتار سوم: بازارهای بورس اوراق بهادار

۳۵	جمع‌بندی.....
۳۷	فصل دوم: فرآیند معاملات بورسی و اصول حاکم بر آن.....
۳۹	مبحث اول: روند اجرایی انعقاد معاملات بورسی.....
۴۰	گفتار اول: تشریفات روند اجرایی انعقاد معاملات بورسی.....
۵۵	گفتار دوم: ثبت اوراق بهادار نزد سازمان و اوراق معاف از ثبت.....
۵۹	گفتار سوم: تأیید بورسی.....
۶۳	گفتار چهارم: اعلان قطعیت یا بطلان معاملات.....
۶۵	مبحث دوم: اصول حاکم بر معاملات بورسی.....
۶۶	گفتار اول: اصل انحصار معامله توسط کارگزار.....
۶۸	گفتار دوم: اصل شفافیت.....
۶۹	گفتار سوم: اصل لزوم اعلام انت از اطلاعات.....
۷۱	گفتار چهارم: اصل حمایت از حقوق و منافع سرمایه‌گذاران.....
۷۳	گفتار پنجم: اصل کارآیی بازار اوراق بهادار.....
۷۳	گفتار ششم: اصل پیشگیری و جلوگیری از تقلب و سوء استفاده.....
۷۴	گفتار هفتم: اصل رقابت.....
۷۵	گفتار هشتم: اصل عدم تبعیض و لزوم دسترسی عادلانه به بازار سرمایه.....
۷۵	گفتار نهم: اصل نظارت.....
۷۶	جمع‌بندی.....
۷۹	فصل سوم: اوصاف، ماهیت و آثار معاملات بورسی.....
۷۹	مبحث اول: انواع معاملات بورسی و شرایط انعقاد آن‌ها.....
۸۰	گفتار اول: معاملات عادی (خرد) و بلوک.....
۸۰	گفتار دوم: معاملات عمده.....
۹۰	مبحث دوم: اوصاف معاملات بورسی.....
۹۰	گفتار اول: تشریفات بودن معاملات بورسی.....
۹۸	گفتار دوم: لازم بودن معاملات بورسی.....

- گفتار سوم: تجاری بودن معاملات بورسی..... ۱۰۱
- مبحث سوم: ماهیت معاملات بورسی..... ۱۰۴
- گفتار اول: بیع بودن معاملات بورسی..... ۱۰۴
- جمع بندی..... ۱۳۲
- گفتار دوم: ماهیت معاملات بورسی در قالب ماده ۱۰ قانون مدنی..... ۱۳۵
- گفتار سوم: ماهیت معاملات بورسی به عنوان عقد معین مستقل از قانون مدنی..... ۱۳۷
- مبحث چهارم: آثار معاملات بورسی..... ۱۳۹
- گفتار اول: اجرای قرارداد..... ۱۳۹
- گفتار دوم: عدم اجرای عقد..... ۱۴۸
- جمع بندی..... ۱۵۵
- منابع..... ۱۵۷

دیباچه

هر چند اولین بورس معتبر جهان در سال ۱۶۱۱ میلادی در شهر آمستردام تشکیل شد و کمپانی هند شرقی، سهام خود را در آن عرضه کرد؛ اما سابقه بورس در جهان به اوایل قرن چهاردهم برمی‌گردد که صرافان شهر در مقابل خانه شخصی به نام واندر بورس در شهر بروژ بلژیک، اقدام به داد و ستد سهام کالا، بول و اوراق بهادار می‌کردند. رشد بورس سهام و نقشی که در رونق عملیات تجاری و اقتصادی داشت با انقلاب صنعتی در اروپا و شکوفایی اقتصادی تازه متحول شده آمریکا بوده است. لازمه افزایش معاملات سهام در بورس، قوانین و مقررات ناظر بر معاملات سهام و ضمانت‌های اجرایی لازم است. فکر اصلی ایجاد بورس اوراق بهادار در آمریکا به سال ۱۳۱۵ ش برمی‌گردد. در این سال یک کارشناس هلندی و یک کارشناس آمریکایی به منظور بررسی و اقدام در مورد تهیه و تنظیم مقررات قانونی ناظر بر فعالیت بورس اوراق بهادار به ایران آمدند اما با آغاز جنگ جهانی دوم این اقدام متوقف شد. مجدداً در سال ۱۳۳۳ ش مأموریت تشکیل بورس اوراق بهادار به اتاق بازرگانی و صنایع و معادن، بانک مرکزی و وزارت بازرگانی محول شد. پس از دوازده سال تحقیق و بررسی در سال ۱۳۴۵ ش قانون و مقررات تشکیل بورس اوراق بهادار تهیه و لایحه مربوطه تقدیم

مجلس شورای ملی شد و در اردیبهشت سال ۱۳۴۵ ش این لایحه تصویب شد. با ورود سهام بانک صنعت و معدن و نفت پارس در بهمن ماه ۱۳۴۶ ش فعالیت بورس اوراق بهادار تهران آغاز شد. بورس اوراق بهادار در ایران طی این مدت فعالیت، فراز و نشیب‌هایی را پشت سر گذاشته است. در آذرماه ۱۳۸۴ ش قانون جدید بازار اوراق بهادار به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید.

رشد بازار سرمایه با توسعه بازارهای مالی و تنوع ابزارهای مالی همراه بوده است. سهام، یک و قه بهادار بیانگر مالکیت دارایی بوده و قابلیت نقل و انتقال مالکیت دارایی پایه را فراهم می‌آورد. از این رو لازم است قوانین و قراردادهای لازم تدوین شده و متناسب با ابزارهای مورد استفاده در بورس، قواعد حقوقی خاصی بر این معاملات جاری در بورس حاکم باشد. از این رو هدف این کتاب، تبیین تشریفات لازم جهت انطباق این معاملات و بررسی و تحلیل مختصر اوراق بهادار به عنوان موضوع معاملات و همچنین بیان دیدگاه‌ها و نظریه‌پردازی در مورد ماهیت معاملات اوراق بهادار است. امید است قانونگذار جهت بهتر و دقیق‌تر شناساندن ماهیت معاملات بورس اوراق بهادار در قوانین و مقررات خاص خود نظرات و دیدگاه‌های دکتربین حقوقی را بسط دهد تا تردید و ابهام را از اذهان بزدايد.

دکتر مجتبی بهمنی